

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:

Pe un an	50 Lei
Pe jumătate de an	25 „
Pe un pătrar de an	12 1/2 „
Un număr	1 Leu.

Manuscrisele se adresează redacției „Foaia Diecezană” iar banii de prenumărațiune și inserțiuni administrației „Tipografia și Librăria diecezană” în Caransebeș

Prețul inserțiunilor:

Pentru publicațiuni oficioase, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 30 Lei, până la 200 de cuvinte 45 Lei, de aci în sus 60 Lei

PARTEA OFICIALĂ.

Primii gramatici români bănățeni.

IV.

Biografia și bibliografia lui Loga.

1773—1850.

Nr. 2135 E/1923.

CIRCULAR

cătră On. oficii parohiale din dieceza ortodoxă română a Caransebeșului.

Ni-a ajuns la cunoștință, că Comisiunile de recensământ aruncă după sesiunile parohiale impozit atât asupra comunelor bisericesti, cât și asupra preoților usufructuari. Drept aceea îndrumăm On. oficii parohiale, ca în fiecare caz concret, când una și aceeași sesiune parohială ar fi supusă de douăori la impozit, comuna bisericască să înainteze apel contra impunerii, pentru că după sesiunea parohială e numai preotul usufructuar dator să plătească impozitul, din considerare la aceea, că dânsul beneficiază de venitul pământului.

În toate cazurile, când Comisiunile de recensământ impun sesiunile parohiale **rețuse** cu dare mai mare decât ce reclamă împrejurările locale, să se facă **îndată** raport Consistorului nostru diecezan, ca să ne putem folosi de remediu de drept.

Ce privește sesiunile, cari formează dotațiunea preoților, întru cât impunerea ar fi necorespunzătoare, preoții respectivi sunt datori să înainteze apel în sensul legii.

Căile de atac și respective modul cum și unde este a se face apelul în contra hotărârilor aduse în defavorul bisericii și a slujitorilor ei, sunt publicate în Nr. 20 ex 1923 al organului eparhiei noastre sub titlul „Impozitul agricol”.

Caransebeș, în 23 Maiu 1923.

Episcopul diecezan:

Dr. Iosif Tr. Badescu.

Trecând în statul de pensionar Ioan Mihuț:⁷⁷⁾ „căutând înaltele Dicasterii un profesor, carele se pună școalele Românești și Sârbești din ținutul militaresc, în o rândueala mai bună, deci prin un rescript dela înaltul consiliu ostășesc de curte, din 11 Iunie 1830 nr. 2383 B. M. purces, mi s'a dat direcția școalelor naționale din regimentul românesc banatic și din districtul batalionului sârbesc banatic de graniță până la Dunăre”; ne spune Loga în scrierea sa „*Despre organizația școalelor preparande din Districtul militaresc*”. Cu data de 28 Ianuarie 1831 el a dimisionat din profesura dela Arad și s'a mutat la Caransebeșul mult dorit.

La Caransebeș au fost nu mai puțini de cât 16 pețitori după această slujbă. Dacă protopopului Tomici din Caransebeș nu-i succese, în 1807, să aducă de director școlar în Caransebeș pe rudenia sa, Pavel Iorgoviciu, îi succede peste 23 ani să-și aducă la acest post pe bunul său prieten, Loga, — fiul Caransebeșului, fiul unui poporean fruntaș între măestrii Caransebeșului.⁷⁸⁾

În locul lui Loga la Arad a fost numit Demetriu Ioanescu Popovici, dar abia preste 3 ani, și și atunci numai interimal.

La Caransebeș, după moartea lui Loga, a fost instituit în toamna anului viitor timișoreanul erudit Petru Lupulov, dar preste 3 ani a fost amovat.⁷⁹⁾

Am indicat, ca Loga a redactat: „*Despre organizația școalelor preparande, din Districtul militaresc*”, un studiu aprobat în 1832 de consiliul ostășesc de curte. Vom vedea îndată, mai la

⁷⁷⁾ *Botiș*: 58, 326, 327, 330 și 389. *Vnia* o. c. 36—37.

⁷⁸⁾ și ⁷⁹⁾ *Foaia Diec.* 1923 nr. 2 pag. 3, II și nr.ii 23 și 22.

vale, la locul său, că această lucrare e și tipărită mai apoi preste 11 ani, în Buda, la 1841, la călcăiul unei cărți a lui Loga, intitulată „Epistolariu românesc“. În această scriere despre organizație Loga ne spune, că ce metod avea el de a propune: „Învățăturile cari se cuvin în școalele preparande, eu aicea le propun mai scurt, apoi mai mult din tâlcueală și aretare aicea se învață, decât cu scrisoare lungă și cu multă învățătură de rost“. Adecă se instrua prin explicări fundamentale, abundente repetări, rezumări și instituțiune. Memorizarea mehanică, care chinue și tâmpește intelectul fraged al copiilor, era încunjurată.

Tot în această operă ne descoperă, că „Școala această preparandă dintru începutul său dela anul 1830, până la 1836, a fost așezată în Caransebeș; ear din anul ccesta s'au mutat la Biserica-Albă, pentrucă aicea în mai multe limbi se vorbește, și pentru lesnime este mai ușor de trăit. . .⁸⁰⁾ Învățăturile întru aceasta școală, tot acelea se predau, cari sunt pentru această școală prescise dela împărăție, însă totuși cu oare care desclînire, că întru aceasta școală preparandă, din miliție, numai eu singur le propun Românilor și Sârbilor în amândouă limbi; aceasta fac din dorul carele am cătră luminarea neamului pentru bunăstarea patriei“ Apoi, că:

„Deci am socotit și am făcut un plan spre întogmirea școalelor preparande și aicea pentru luminarea învățătorilor militarești, care plan și cerere a mea înaltul consiliium ostășesc de curte cu părintesc braț primindu-l școala preparandă națională din Caransebeș în 12 Faur 1832 — în al patruzecilea an al împărăției lui Francisc I împărat al Austriei — l-a întrodus; prin următoarele rezoluții, a o întări bine a voit; precum prin rezoluția cea purceasă din 19 Octobree 1833, Nr. 2239. Alta rezoluție din 16 Octobree 1833, Nr. 2614. Așișderea, înaltul consiliium ostășesc de curte din 24 Ianuarie 1834, Nr. 318. Cu care rescript și decretul colaudatoriū mie s'au trâmisi; adecă s'au lăudat sporiul întru învățături, care s'au făcut întru aceasta școală preparandă.“

Pe lângă că a lucrat pentru desvoltarea învățământului primar și a desrobirii de sub tutela rușinoasă a ierarhiei sârbești, a mai depus și o muncă fructiferă pe tărâmul literar.

Între scriitorii noștri contemporani el a fost mai productiv. 29 de ani a învățat cu multă dibăcie condeiul, începând din 1813 și până în 1842. Opt ani adecă înainte de moarte, puterea-i literară s'a epuizat. Avea atunci 72 ani.

Operele ce le-a compus: „spre înfălesul limbei și a creșterei tinerilor . . . s'au purtat și prin Ardeal,

prin țeara românească și prin Moldova, apoi cu deplină îndestulare le au primit, că e lucru pentru luminarea tuturor românilor ori unde s'ar afla sub soare“,⁸¹⁾ zice el. Acestea au titlurile de:

1. „Caractere caligrafice“, pentru școalele populare. Buda 1813.⁸²⁾

2. A doua scriere ce a tipărit e cunoscuta „Instrucție pentru școalele românești în Bănat“. Buda 1815.

3. „Ortografia sau dreapta scriere“, Buda 1818. Despre ea am menționat mai sus.⁸³⁾ Ca adaus mai cuprinde un frumos tratat: „Despre creștere, despre darurile naturei, despre îndreptarea tinerimii“.

4. „Abecedare“, unul pentru școalele sătești și altul pentru cele orășânești.⁸⁴⁾ Am crede, că Abecedarele din vorbă ar fi identice cu *Bucvarul sârbesc*, ce l-a găsit în arhiva sa inspectorul Nestorovici și sfătuește pe Loga în anul 1818, ca să-l traducă pe românește?⁸⁵⁾

Se crede, că Abecedarele au fost „bătute în tipar“ la Buda în 1822, ori că în 1824.

5. *Chiemarea la tipărirea cărților românești*; și versuri pentru îndreptarea tinerilor.“ Buda 1821,

Versurile acestea „sunt versuri plate, pentru copii nepricepuți.“ (Zice criticul literar N. Iorga.)

În cartea aceasta anunță autorul Loga, că are gata pentru tipar 4 cărți: Epistolografia, Tipicul, Plutarch pentru creșterea pruncilor și Marmontel, viața lui Belisariu.

Din aceste 4 opere, despre cari glăsuiește în anul 1821, îndată vom vedea, că a tipărit două. A mai ramas: Plutarch și Marmontel, tipărirea cărora o cere și în 1842, prin revista lui Bariț, mai adaugând la ele încă alte patru opere nouă, cum îndată vom vedea. Acestea toate au rămas apoi în manuscris și afirmative nu se mai dă azi de urma lor!

6. „Gramatica Românească.“ Buda 1822 și 1823. Despre ea s-a vorbit pe larg. Adaugem, că Nestorovici în 1818 insistă de Loga să-i trimită „Gramatica valahă“ și „Conțeptul scrișorilor“ (Epistolografia, sau Epistolarul tipărit mai apoi în 1841), ca să le tipărească, — el Nestorovici, — acolo la Buda.

În toamna anului 1821 Nestorovici dă de știre *consesului literalicesc* din Arad, că Loga a redactat cu cea mai mare acribie gramatica limbii românești, care e pusă deja sub pressă și în curând va fi isprăvită.⁸⁶⁾

7. „Octoich și tipicon cu catavasieriu“, Buda 1826. Până azi se folosește mai în toate bise-

⁸¹⁾ Botiș 389.

⁸²⁾ Botiș o. c. 390.

⁸³⁾ „Foaia Diecezană“ nr. 12 din a. 1923 pag. 4.

⁸⁴⁾ „Foaia Diec.“ nr. 21 din a. 1923 pag. 5 cu nota.

⁸⁵⁾ Botiș o. c. 158. (150).

⁸⁶⁾ Botiș 158.

ricile ortodoxe și unite din Bănat. Vedem deci, că Tipicul, anunțat în 1821, îl publică acum, încorporat la Octoicul-mare sau bogat, cum se zicea pe vremuri.

Cu cartea aceasta a avut mare deficit. Ne istorisește Ioan Vasici, protopresbiterul ortodox român din Timișoara, că bietul Loga a trebuit să-și vândă casa sa din Arad, ca să acopere excedentul de spese și așa se scape de execuție.⁸⁷⁾

După decesul autorului, această carte chorală trecu în posesiunea sârbilor; bag' seama, încă nu se achitase de toate împrumuturile ce contractase dela ei pentru tipărirea acestei cărți bogate și costisitoare. Încă acum 25 ani în pivnițele episcopiei sârbești din Timișoara mai erau vr'o 80 exemplare. Vlădica Brankovits le-a cinstit „Alumneului român“, din Timișoara.

8. „Viața Domnului nostru Isus Christos, Mântuitorul lumii, cu 12 ilustrațiuni“, Buda 1831.

9. „Tălcuirea Evangeliilor în Duminicile învierii și ale serbătorilor“. Buda 1835.

10. „Epistolariu Românesc“ Buda, 1841. Este acest epistolariu „Epistolografia“ anunțată în anul 1821, la „Chiemarea la tipărirea cărților“, și e una și aceeași lucrare cu „Conceptul scrisorilor“, pomenit de Nestorovici în anul 1818, și indicat de noi mai înainte în punct 6.

La călcâiul Epistolariului, se mai atașază încă două studii ale venerabilului bătrân, despre cari am făcut cuvenită mențiune: studii făcute de dânsul când era în puterea bărbăției:

„Începutul organizației școalelor preparande în Arad pentru Români.“ „Despre organizația școalelor preparande din Districtul milităresc“.

Epistolariul din vorbă e de altcum și ultima sa publicațiune ca carte, e cântecul de lebedă a moșneagului de 72 ani. Putea cu tot dreptul zice acum cu dreptul bătrân din sfânta Scriptură, Simion, „acum slocozește, Doamne, pe robul tău în pace, după cuvântul tău, că văzură ochii mei mântuirea ta, carea ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor, *lumină spre descoperirea neamurilor*“⁸⁸⁾ și *mărirea Izraelului tău român.*

(Urmează)

Din însemnările unui ariciu știutor de carte.

— În valea Jiului. —

Poveste: de Surra.

— Eu, bucată de sticlă, nemernicule? Se vede treaba, că tot îi adevărată vorba Românilor: că nu știe mocănu ce-i șofranu. Auzi Dumneata: eu, și bucată de sticlă. Și piatra scumpă nu mai știă ce să mai zică de mânie!

— Și ce mi-te fandosești așa? îi curmă vorba cărbunele. Nu cumva îți închipui, că ne sperii cu gura ta? Ce nu știm noi nici ce este o bucată de sticlă?

⁸⁷⁾ Dr. Roșu, Nădejdea I. c. nr. 80; 90 ex 1921.

⁸⁸⁾ Luca II, 29—32, Ionia II 1—4; Mihea IV 1; Amos IX 11—12; Matei XV 24.

Poate să ai și pretenția să ne faci să credem, că ai fi vre-un cristal de munte, — dar n'ai găsit încă prostii, care să te creadă. Ehe! dragul meu, am văzut noi și cristale de munte, dar acelea nu-s în halul tău. Iși cunosc oamenii lungul nasului.

— Ți-ai găsit să te priceapă țaranii! De unde să înțeleagă și cum să poată ei să priceapă rostul pietrelor scupe; de unde să știe ei, că pentru lucrarea și lustruirea fețelor mele, filozoful Spinoza s'a trudit fără încetare aproape un an și jumătate?

— Bietul filozof, zise cărbunele în batjocură; de cât s'ar fi căznit ca să-ți dea strălucirea deșartă, cu care îți să te lauzi, mai bine și-ar fi făcut pomană cu tine, ca să-ți împrumute macar un dram de minte, că tare mai ești prost la cap — sărac de tine!

— Poftiți și uitați-vă, cine mă judecă pe mine! Nu strică porcii, ci strică cine se amestecă 'n tărățele lor! zise piatra cea scumpă.

— Ar fi bine să-ți cam măsoari vorbele, coțonașule, îi răspunde lespede de cremene, pentru că s'ar putea întâmpla să fie vai de spatele Dumitale. Și eu îți mai spun una și bună: Dacă nu-ți tace gura, vezi pe...!

— Dar tu, ce vrei secătură? întrebă peatra prețioasă.

— Așa ți-e vorba!? Sa stai, măi nenisorule, să-ți arăt eu cine sînt Oltenii, strigă cremenea foarte supărată.

— În sfânta Scriptură stau scrise niște vorbe al căror înțeles întrece culmea judecății omului, se amestecă în vorbă unul dintre stropii de apă, pe care fetele îi aruncaseră pe lespede de cărbune, în timpul jocului lor nebunastic.

Cearta încetă ca prin farmec.

— Și care sunt vorbele acelea? întrebă lespede, cea colțuroasă și scobită, de cremene.

— Pace pe pământ, iar între oameni bună voie, răspunsă stropul de apă. Dar mintea omenească nu le-a înțeles și cine știe când va veni timpul, ca să le înțeleagă. Vă închipuiți Dvoastră ușor, că dacă le-ar fi înțeles, n'am fi fost martori la chinurile fără margini ale omenirii ci liniștea și buna înțelegere ar stăpâni lumea și nu s'ar mai pomeni nici de vrajbă, nici de dușmănie.

— Ai dreptate, zise cremenea, frumoase vorbe; frumoase și adevărate. Și mă mir cu atât mai mult, cu cât, deși sunt ușor de înțeles, să nu le poată pricepe oamenii: cari de alt fel, au mintea destul de ageră.

— Nu le-au priceput și din nefericire nici noi nu le-am înțeles, zise stropul cu amărăciune.

— Te 'nșeli, zise cremenea.

— Eu nu mă înșel, vorbi repede stropul de apă; eu stau aici ca martor și ascult cum se ceartă niște persoane atât de cum se cade și atât de prețuite de către oameni — cum sunteți Dumneavoastră și mă gândesc, că n'ar fi fost atât de greu, ca să neînălăturați înțelegerea și cearta.

— Ușor de spus, dar greu de făcut, răspunde cărbunele.

— Pentru ce, mă rog? întrebă stropul.

— N'ai auzit și Dumneata, cum ne batjocurea bucata asta de sticlă, mai adineori? vorbi cărbunele.

— Când vezi omul necăjit, trebuie să fi mai îngăduitor, grăi cărbunele, și e foarte cumințe să nu mai torni gaz peste foc, — pentru că nu-i bine.

— Și ce trebuia să facem? întreveni cremenea.

— Să fi luat-o mai domol, după cum voi face eu acum, — când mă voiu sili să vă încredințez, că dreapta mi-este mie părtașă.

— S'auzim, s'auzim! strigă lespede de cremene

— În fața noastră nu este o bucată de sticlă, după cum s'ar părea, ci o piatră scumpă, pot să spun unul dintre diamantele cele mai frumoase. Acum vă întreb pe Dumneavoastră, ce-ați fi zis, mă rog, dacă ați fi fost în locul diamantului și dacă cineva v'ar fi aruncat așa, ca pe un lucru de nimica?

— Știu cu ce-ași fi zis? vorbi cremenea.

— Eu cred, că adevăratul vinovat nu-i de cât fata, care nu și-a dat socoteală ce face, zise cărbunele.

— Nici fata nu-i atât de vinovată, fi încredință picătura; în anumite momente din viețată, omul nu mai cugetă decât la mijlocul de a scăpa din marile ncajun-suri și lasă în urmă ori ce podoabă, ori ce bogăție. După umila mea părere, întreaga vină cade numai în sarcina Dumneavoastră, care în loc să vă dați osteneala ca să vă cunoașteți, vă pierdeți vremea și liniștea certându-vă, ca niște copii nestăpnici.

— N'ai cu cine să te'nțelegi, vorbi diamantul.

— Ba nu, dragul meu, îl întrerupse stropul de apă; nici prin minte să-ai fi treacă așa ceva, — pentrucă de când s'as o și v'o mai repeți, că de față nu sunt decât persoane onorabile.

— Și cum să facem, ca să ne cunoaștem? întreba cărbunele. De unde să știu eu cât prețuește diamantul, cât prețuește cremenea și cât prețuește apa în fața omului, sau celelalte viețuitoare?

— Nu-i mare lucru — răspuse stropul, dați-mi mie voe și eu vă spun toate cele ce le știu și eu și pe care le-am mai auzit și de pe la alții, mai bătrâni, mai umblați și mai cu cap ca mine.

— Noi suntem prea bucuroși, c'am dat peste Dumneata, strigară toți de odată, și te rugăm, chiar să începi cât mai repede, pentrucă te ascultăm cu mare plăcere.

— Pietrile scumpe, sau pietrile năstămate, după cum le zice poporul, se găsesc în pământ, foarte puține și foarte rar, începù stropul de apă.

— Eu am auzit niște oameni vorbind, îl întrerupse cremenea, că pietrile năstămate sunt făcute de către șerpil veninoșii.

— Ce spui! să miră căbunele.

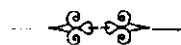
— Oamenii spun, că șerpil se adună într'o anumită zi și se așează cap la cap și din spuma gurilor lor să plămădește piatră năstămată. Când îi gata să repede la ea s'o înghită, iar cel mai iute dintre dânșii o ia în gură și atunci capătă putere ca să sboare. Piatra năstămată strălucește în întunec mai frumos ca luceafărul de dimineața.

Iar noaptea când se văd stele căzând, să nu credeți, că e alt ceva, decât șerpil amețiți, cari au asemenea pietre în gură și care se lasă din înălțimea cerului către adâncimea pădurilor. Oamenii cred, că dacă alergi și găsești copacul în care se lasă șerpele și-i dai foc, copacul arde ca zădă. Când vede șerpele flacăra, își pierde mințile și începe să arunce în toate părțile cu bulgări de grăsime, ca să stingă focul. Omul, care stă undeva în jurul copacului aprins, adună bulgării de grăsime, — pentrucă ei sint buni pentru tămăduirea multor boale. În cele din urmă șerpele aruncă și piatră prețioasă. Omul, care o ia, trebuie să plece numai decât și să n'asculte, să nu vorbească și nici să nu răspundă la strigătele șerpelui, pentrucă atunci își pierde mințile și înnebunește.

— Eu cred, că asta nu-i decât o poveste frumoasă, pe care bătrânii și bunicuțele din țara asta o spun la lumina focului nepoților în serile lungi de iarnă, zise diamantul după câte-va clipe de gândire. Adevărul e altul, — acela pe care începù să ni-l spună stropul de apă. Avea dreptate, când ne povesteă, că pietrele prețioase se găsesc în pământ și anume prin munți și prin nisipurile râurilor, în Asia, în America de Sud și în Africa.

Este însă o mare deosebire între piatră nestimată aflată în natură și aceea pe care o întrebuințează omul ca podoabă. Ca să se ajungă la cea din urmă, trebuiește multă pricepere, multă răbdare, multă vreme și multă muncă. De altfel este mare deosebire de preț între piatră brută și între cea lucrată.

(Urmează)

Congresul pan-ortodox dela Constantinopol.

La 1 Mai s'a deschis la patriarhia din Constantinopol congresul pan-ortodox, la care au participat reprezentanți ai tuturor bisericilor ortodoxe. Din partea bisericii noastre ortodoxe române au fost delegați: arhimandritul *I. Scriban*, profesorul *Dragomir Demetrescu*, marele nomofilax al bisericii ortodoxe a răsăritului și dl senator *P. Draghici*.

Pentru pregătirea lucrărilor conferinței s'au constituit 3 comisiuni: *dogmatică, practică și științifică*.

Discuțiunea în fond a lucrărilor nu se face până ce aceste comisiuni nu-și vor fi prezentat rapoartele.

Chestiunile, care vor fi discutate, sunt: *reforma calendarului, căsătoria a doua a preoților văduvi, imputinarea sărbătorilor prin trecerea multora pe ziua Duminecii, ușurarea și scurtarea posturilor, gradele de înrudire, uniformă clerului și altele*.

Chestiunile cari urmează să fie discutate au caracterul de avize și urmează să fie supuse debaterilor și hotărârilor proiectatului sinod ecumenic al bisericii ortodoxe.

Chestiunea calendarului s'a discutat mai pe larg. S'a admis, ca să sărim și noi peste cele 13 zile, cu care suntem în întârziere, începând cu ziua de 1 Octomvrie a. c., așa că în loc de 1 Oct. să scriem și noi 14 Oct.

Discuțiunea a fost mai vie asupra datei fixării Paștilor, care implică în sine modificarea Păscăliei. S'a admis, ca sărbătoarea Paștilor să se țină în Dumineca ce urmează după luna plină a echinopțiului de primăvară. Congresul a hotărât să se adreseze universităților din București, Belgrad, Atena și Petrograd, ca să fixeze prin observatoarele lor astronomice această zi pe un interval de 50 ani, ținându-se seamă de meridianul Ierusalimului, care trece prin Golgota.

Cu mult interes a fost primită expunerea dlui *P. Draghici* privitoare la modificarea calendarului, în legătură cu care s'a hotărât, ca să se apeleze la Liga Națiunilor, care prin știința astronomică să dea lumii o măsură exactă a timpului.

Urmează acum, ca Sinodul fiecărei biserici ortodoxe naționale să ia măsuri de schimbare

a calendarului fie direct și imediat, fie în urma hotărârii sinodului ecumenic, ce se va convoca.

În chestiunea treptelor de rudenie până la care este permisă căsătoria, dl Dragomir Demetrescu a făcut expunerea privitoare la starea din biserica noastră, iar Mitropolitul Muntenegrului pe cea privitoare din Sârbia. Discuțiunea referitoare la acest punct nu s'a isprăvit încă.

Cea mai vie discuție a fost, când s'a discutat mult contraversata chestiune a căsătoriei a II-a a preoților văduvi.

Dl Dragomir Demetrescu, care părăsise deja Constantinopolul, împreună cu dl Draghici, înainte de discutarea acestei chestiuni, încă în ședința premergătoare a congresului a făcut cunoscută părerea sa în această chestiune, rostindu-se favorabil căsătoriei a doua a preoților văduvi.

Mitropolitul Muntenegrului a arătat, că este loc să se facă o dispensă, dându-se voie preoților văduvi de a se căsători a doua oară. În acest sens a vorbit și păr. arhimandrit I. Scriban și I. P. Sf. Sa Patriarhul, care este foarte insuflă pentru părerea de a se aduce preoților văduvi această ușurare.

Numai reprezentanții bisericii rusești: arhiepiscopul Anastasie al „Chișinăului” și arhiepiscopul Alexandru, s'au arătat protivnici acestei păreri.

Arhiepiscopul Anastasie a plecat la Carlovăț, Sârbia, unde se află Sinodul episcopilor ruși refugiați, în frunte cu Mitropolitul Antonie Hrapovički al Chievului.

Se vorbește, că mitropolitul Antonie ar fi sfătuit pe arhierul Anastasie să fie mai blând. Păr. arhim. I. Scriban crede, că căsătoria a doua a preoților văduvi este asigurată.

Vom ținea în curent pe cetitorii noștri cu hotărârile congresului dela Constantinopol.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român”.

Președinte de onoare: M. SA REGELE FERDINAND I.

Nr. 737/1923.

Semicentenarul morții lui Andreiu Șaguna.

Către despărțămintele, agenturile și membrii Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” (Astra), precum și către marele public românesc.

În ziua de 16/29 Iunie 1923 se împlinesc 50 de ani dela moartea nemuritorului întâiului președinte al Asociațiunii transilvane, cum se numia atunci instituțiunea noastră: **Andreiu Șaguna**.

Alături de restaurarea mitropoliei române ortodoxe și a eparhiilor ei sufragane de Arad și Caransebeș, alături

de reorganizarea seminarului, de înființarea tipografiei și a celei mai vechi foi bisericești-politice („Telegrafu Român”), precum și de tipărirea unui mare număr de cărți bisericești și școlare, alături de frumoasa inițiativă ce a luat pentru clădirea catedralei de astăzi din Sibiu și altele, — una din operele sale cele mai trainice și mai frumoase e, fără îndoială, întemeierea „Asociațiunii” noastre.

Ivindu-se în gazeta întemeiată și patronată de Șaguna mai întâiu ideia unei asociații culturale mari, care să cuprindă pe toți Românii, fără deosebire de confesiune religioasă sau politică, a fost firesc, ca încrederea tuturor Românilor să se îndrepte spre el, rugându-l să se pună în fruntea mișcării și să stoarcă dela puternicii zilei de atunci încuviințarea necesară pentru întemeierea unei asemenea asociații. Și marele bărbat s'a achitat strălucit de îndatorirea luată, față de 171 frunțiși ai neamului nostru, la 10 Maiu 1860, fiindcă în ziua de 23 Octomvrie anul următor (1861), având aprobarea celor în drept s'o dea, el inaugură solemn noua instituție. Cu această ocaziune, învățatul canonic dela Blaj, Timoteiu Cipariu, întâiul nostru vice-președinte, a adus cuvenitele mulțumiri „acelui mare bărbat al națiunii, care dela început cu căldură a cuprins la sinu-și și fără preget a condus până în momentul de acum ideia acestei asociațiuni, care astăzi din ideile trece în realitate”.

Și cu tot drierptul, fiindcă fără sprijinul material și moral al întâiului nostru președinte, „tânăra plantă”, cum numia Cipariu „Asociațiunea” în discursul său de o clasică frumusețe, s'ar fi ofilit și, poate, că ar fi și pierit cu totul. În adevăr, nu putem să nu amintim, cu prilejul acesta marile înlesniri făcute de Șaguna „Asociațiunii” noastre. Tipografia lui tipăria mai icftin decât oricare altă tipografie românească sau străină (Vezi raportul secretarului II. Antoniu Vestemian în „A II. Adunare generală”... ținută la Brașov în 1862 pag. 48). Iar mai târziu, când tânăra noastră editură ajunsese în încurcături bănești, tot el a fost, care „binevoi a iertă toate speșele tipografiei diecesane, făcute cu ocaziunea tipărirei protocolului adunării generale ținute la Blaj, în folosul prosperării fondului Asociațiunii”. (Vezi raportul secret II. Ioan V. Rusu în „A IV-a Adunare generală”... ținută la Hațeg în 1864 pag. 35).

Decât binefacerile materiale neasemănat mai mari au fost binefacerile sale morale. Adunările generale, prezidate de el, rămân etern memorabile nu numai pentru fastul și strălucirea ce el știa să dea acestor adunări, ci și pentru înțelepciunea cu care prezidă. Principiile morale fixate de el și marii săi tovarăși de muncă și de ideal, vor lumina totdeauna cărările instituțiunii noastre și în viitorul cel mai îndepărtat, ca tot atâtea stele conducătoare. „Monumentele spirituale și moravurile cele morale” le vom prețui totdeauna mai mult decât „orice putere silnică și fizică”; puterea creiatoare mai mult decât orice înfăptuire materială trecătoare, precum spunea el în cuvântarea rostită la adunarea Asociațiunii din 9/21 Martie 1861 în Sibiu (pag. 47). Această problemă anevoioasă cere însă „o perseveranță de fier și un sacrificiu din inimă” (ibidem pag. 81). Desvoltând această teză în adunarea generală dela Alba-Iulia, în 1865, el arată, că „fără muncă pricepută și stăruitoare nu poate înainta cultura unui popor”. În ce privește sacrificiul din inimă, el spunea acestea la încheierea adunării generale din Octomvrie 1861 când inaugură instituția noastră: „Ne-am adunat în caritate, ne despărțim în caritate. Dea Dumnezeu, ca până la capul veacului să fie tot așa. Să ne mai întâlnim la masa mamei noastre comune; să ne îndulcim de limba, naționalitatea și de toate câte sunt ale Românului” (pag. 79).

Comemorând cu asemenea convingeri și sentimente semicentenarul morții întâiului nostru președinte (prin șezători literare, artistice, festivaluri, concerte, conferințe, prelegeri etc. etc), el nu va fi o pierdere de vreme, ci un prilej de reculegere și reconfortare sufletească pentru mersul ascendent al literaturii și culturii naționale prin instituția noastră, acum probată de șase decenii și mai bine. Eventualele venituri ale acestor sărbări vor spori mijloacele financiare ale despărțămintelor sau fondul A. Șaguna administrat de comitetul nostru central.

Dr. Octavian Rusu,
vice-președinte.

Ion Georgescu,
secretar.

Ș T I R I

A. S. Regală Principele Carol în Caransebeș. A. S. Regală Principele Carol ia parte la concursul de turism cu automobilele din anul acesta și așa orașul Caransebeș, trecând automobilistii prin orașul nostru, a avut marea cinste de a saluta și a primi, deși numai pentru câteva minute, pe Moștenitorul Coroanei de oțel.

În dimineața zilei de 23 Mai (5 Iunie), între orele 9—10, aveau să treacă turiștii prin orașul nostru. Încă în preziua orașul îmbrăcase haină de sărbătoare; casele erau împodobite cu flori, verdeață și drapele. Înaintea pavilionului militar s'a construit din verdeață un arc și un frumos chiosc, în care avea să se servească Prințului o mică gustare.

Deja dela orele 8 încep a se aduna elevii și elevele dela toate școlile sub conducerea membrilor corpului didactic, reprezentanții autorităților locale civile și militare și un număr public, dornic de a vedea și saluta pe Moștenitorul Tronului.

De față era și P. S. Sa Episcopul nostru diecezan Dr. Iosif Tr. Badescu, înconjurat de membrii Consistorului.

După orele 9.30 sosește A. S. Regală, între uralele nesfârșite ale mulțimei. Muzica militară intonează Imnul regal; apoi dl primar Fr. Pauck, în numele cetățenilor orașului, îi urează bun sosit.

A. S. Regală se îndreaptă apoi spre P. S. Sa Episcopul nostru diecezan, care în puține cuvinte îi prezintă omagiile credincioșilor eparhiei noastre.

După aceasta au fost prezenți A. Sale Regale membrii prezenți ai clerului tuturor confesiunilor și ofițerii superiori ai garnizoanei.

Dna col. Dobriceanu și o elevă a școlii civile de fete i-a oferit câte un buchet de flori.

După acestea s'a servit A. Sale o mică gustare, cât și celorlalți turiști, cari au pozat aici,

Principele Moștenitor s'a întreținut foarte amabil cu cei prezenți și a rămas vădit impresionat de dragostea și iubirea cu care a fost întâmpinat. După un popas de 25 minute, între uralele nesfârșite ale celor prezenți, s'a urcat apoi în automobil, îndreptându-se spre Hațeg.

Ocrotitor nu numai al culturii intelectuale, ci și al celei fizice, A. S. Regală Principele Carol a cucerit sufletele cetățenilor caransebeșeni și aceștia nu vor pregeta de a-și arăta cu orice prilej devotamentul ce păstrează tânărului vlăstar al Dinastiei Române, pe fruntea căruia va străluci odată Coroana de oțel.

Din Parlament. Sesiunea Corpurilor legiuitoare a fost prelungită, întâi până la 5 Iunie st. n., apoi până la 9. Iunie. — Guvernul speră să poată trece până la această dată toate proiectele de legi depuse pe birourile Corpurilor legiuitoare.

Proiectul de lege pentru naționalizarea Reșiței a fost votat și de Senat. — Aici a vorbit contra proiectului și în numele opoziției unite, senatorul bănățean dl. Mihail Grosșianu.

S'a votat apoi atât de către Cameră, cât și de către Senat legea pentru înfrânarea speculei și legea pentru sporirea listei civile a Regelui la 10 milioane Lei, din care 700.000 Lei în aur, iar lista civilă a Principei Moștenitor la 2 milioane Lei, din care 150.000 Lei în aur.

La Cameră se discută acum statutul funcționarilor, care a trecut prin Senat, iar la Senat se discută proiectul de lege pentru lichidarea bunurilor supușilor fostelor state inamice.

La discuțiile dela Cameră, care sunt foarte vii, a luat parte și opoziția unită, care la desbaterea fiecărui proiect reînnoiește declarația, că nu recunoaște legalitatea actualului Parlament.

S'au votat apoi mai multe legi de o însemnătate mai mică. — Interpelări de interes general n'au fost.

Opoziția continuă cu adunările de protestare atât la „Dacia“, cât și în provincia.

Ziarele din Capitală aduc știrea, că dl. Ionel Brătianu s'ar retrage dela conducerea partidului liberal, ceea-ce însă nu pare de loc verosimil atâta timp, cât partidul este la putere.

Alegerea episcopului de Argeș. Marele Colegiu electoral, care a fost convocat pentru Vineria trecută, neîntrunindu-se membrii în număr capace de a aduce hotărâri valide, s'a întrunit Marți în palatul Camerei, spre a alege un episcop la Argeș, în locul episcopului Visarion Puiu, care a trecut la eparhia Hotinului.

Dintre candidați a intrunit:

- a) *Vasilie Duma*, protopresbiter în *Reghinul săsesc*, 234 voturi;
- b) arhiepiscopul *Teofil Râmnic*, 80 voturi;
- c) arhiepiscopul *Platon Ciossu*, vicarul Mitropoliei, 7 voturi;
- d) arhimandritul *Galaction Cordun*, 4 voturi;
- e) arhiepiscopul *Evyhenie Piteșteanu*, 3 voturi și
- f) preotul *Filaret Lupu*, 2 voturi.

I. P. S. Mitropolit primat proclamă de ales pe părintele Vasilie Duma, care mulțumește Marelui Colegiu pentru încrederea exprimată prin alegerea S. Sale și făgăduiește, că va pastori turma credincioșilor cu dreptate și cu blândețe, așa cum îl îndeamnă sufletul și vârsta.

Vizita episcopului anglican Gore la congresul pan-ortodox din Constantinopol. La a cincea ședință, cea de Miercuri 23 Mai c., a venit și episcopul englez *Gore*, cel care a fost și la București, apoi la Belgrad, la Sofia și Atena, studiind starea Bisericii ortodoxe, ca prezident al unui comitet, care se interesează de Biserica Răsăritului și este însărcinat cu această călătorie de Primatul Angliei.

La intrarea în sala de ședințe, a fost salutat de Patriarh în limba franceză, care a amintit tot interesul arătat de Biserica anglicană către Biserica Răsăritului, cea atât de greu lovită.

Episcopul *Gore* a răspuns, arătându-și bucuria, că ne găsește la un loc, reprezentând mai multe Biserici ortodoxe și că ar dori să vadă rândurile noastre și mai închegate, găsind între noi și pe Bulgarii care lipsesc. A spus, că impresiunea sa, trecând prin toate aceste Biserici ortodoxe pe care le-a vizitat, este, că ele sunt prea naționale și că, fără a înceta să fie astfel, ar trebui să fie și ceva mai mult, să fie supranaționale, fiindcă Biserica este un organism mai întins, cautând să închege pe oameni și după simțiri mai largi.

Trecând la cele pomenite de Patriarh, despre ajutorul dat de Biserica anglicană celei ortodoxe, a spus, că-l doare inima de puținul făcut de cea dintâi pentru cea din urmă. Aici cuvântul său a mărturisit atâta durere, pomenind de părăsirea în care au fost lăsați creștinii din Răsărit, încât adunarea a fost cutremurată prin adâncă impresiune produsă asupra ei.

După aceea a spus, că a venit să aducă Patriarhului o adresă iscalită de 5000 de preoți anglicani, prin care ei mărturisesc credința Bisericii ortodoxe, că unirea dintre anglicani și ortodocși e încă grea din pricina deosecirii de tradițiuni și obiceiuri, dar că Prea Sf. Sa crede în ea și că personal se și poate socoti ca ortodox. (Universul).

Scotus Viator la Cluj. Dl. R. W. Seton Watson, distinsul profesor de istorie dela universitatea din Londra (King's College) și ilustrul binevoitor și prieten al neamului nostru, în drumul său de a studia situația minorităților din statele succesoare ale fostei monarhii habsburgice, a sosit Joi, la 18/31 Mai a. c., la Cluj, venind din Cehoslovacia.

La gară i-s'a făcut o frumoasă primire de către profesorii universitari și de către autorități.

A fost apoi găzduit în casa dlui Al. Vaida, vechiul său prieten.

În onoarea lui *Scotus Viator* a avut loc apoi o recepție la universitate, iar la primăria orașului Cluj alta, cu care ocaziune primarul orașului i-a predat diploma de cetățean de onoare al Clujului.

„Academia Română“, în ședința sa din 26 Mai n., la propunerea dlui I. Bianu, având în vedere, că dl. R. W. Seton Watson pe timpul apăsării maghiare a fost unul dintre rarii străini de cultură, care a pornit și susținut lupta pentru drepturile naționale ale neamului nostru, amenințat cu desnaționalizarea pe pământul lui de baștină, — cu unanimitate de voturi l-a ales de membru onorar al său.

Sfințirea monumentului eroilor din comuna Zorlențul mic. Încă pe timpul războiului, preotul nostru Ioan Belu s'a ocupat cu ideea de a ridica un monument eroilor din comuna noastră, căzuți pe câmpul de luptă.

Din dăruirile benevole ale rudeniilor și pretenilor celor reposesați, din venitul producțiilor teatrale cu elevii de școală și din alte izvoare, s'a adunat suma necesară pentru monumentul de marmoră, pe care s'au fixat fotografiile trase pe porțelan și numele celor adormiți.

Sfințirea monumentului s'a făcut cu o deosebită pompă a 2-a zi de Rusalii, când s'a ieșit cu litia la locul unde este așezat monumentul. — După sfințirea apei și a monumentului, s'a făcut parastas pentru toți cei căzuți pe câmpul de luptă, iar la sfârșit preotul Ioan Belu, într'o frumoasă și pătrunzătoare cuvântare, aduce elogiul memoriei celor ce s'au jertfit pentru un ideal mai înalt, indemnând pe cei de față la iubire de neam și de lege.

A fost pătrunzător momentul, când școlărița Talia Vlad, încunjurată de toți orfanii de război, a mulțumit preotului pentru toate ostenețele, rugându-l pe S. Sa, să le fie dânsul tată, iar preotul, sărutându-i pe toți pe frunte, promite, că și de acum înainte îi va lua sub aripile sale ocrotitoare.

A fost o zi de înălțare pentru comuna noastră această ziuă și aducem și pe această cale tributul nostru de mulțumire și recunoștiință părintelui I. Belu, păstorului nostru iubit. *Ioan Șdean, primar.*

Cercuri religioase. Convinși, că servesc o cauză nobilă și sfântă pentru înfăptuirea căreia s'au devotat, preoții cercului religios Domașnea, la care aparțin comunele: Cornea, Canicea, Crușoveți, Cuptoare, Mehadica, Verendin și Luncavița, chiar și acum în timpul verii, cutreeră satele, predicând pretutindenea și slujind s. liturgie în tot locul câte 3.

Așa la Înălțarea Domnului în comuna Cuptoare, unde se serbă hranul s. biserici, preoții în sobor au eșit cu litia, s'au sfințit clopotele cumpărate prin dârnicia locuitorilor. La fiecare prilej n'a lipsit cuvântul, care ca o armă cu două tăișuri este recomandat de apost. Pavel a fi folosit la orice ocaziune.

La Duminica tuturor sfinților s'a servit în comuna Verendin și s'a predicat despre *sudalme*, zbiciuind acest obicei rău, pe care-l au oamenii noștri de pretutindenea. Am eșit apoi cu litia, unde s'au cetit rugăciuni pentru ploaie. Chiar și după terminarea slujbelor dumnezești, după masă, nu am intrelăsat ocaziunea de a ne adresa lumii adunate în număr mare cu câteva cuvinte presărate cu pilde, accentuând indeosebi *milostenia*.

În felul acesta înțeleg să-și facă datoria preoții din cercul Domașnea. Numai astfel ne vom putea strecora între mulțime, răspândind cuvântul Domnului și ținând sus crucea lui Christos, spre care privind lumea va ști să infrunte ispita celor ce în chip de oaie umblă printre ei, dar ca lupi răpitori.

Câtă pagubă, câtă intrelăsare, că ideea nobilă a acestor cercuri nu este înțeleasă de toți, cu toate că apost. Pavel către toți a zis: „Predică cuvântul“ (II. Tim. 4, 2).

N. V. preot.

Sesiunea de primăvară a Sf. Sinod s'a deschis Miercuri, sub președenția I. P. S. Mitropolit-primat, de față fiind toți membrii, dl ministru al cultelor C. Banu și dnii V. G. Ispir, secretarul general și St. Brădișteanu, directorul general al cultelor.

În ședința primă, după vorbirea de deschidere a I. P. S. Mitropolit primat, în care s'au anunțat obiectele mai importante dela ordinea zilei, dl ministru C. Banu a dat cetire decretului de convocare și s'au ales diferitele comisiuni.

În ședința a doua s'a luat în discuție raportul privitor la organizarea „Tipografiei cărților bisericești” și a revistei „Biserica Ortodoxă Română”.

Episcopul Vartolomeiu al Râmnicului a făcut o expunere a chestiuni și diferite propuneri, cari vor fi studiate.

Sesiunea de primăvară a Consistorului superior Bisericesc a fost închisă Marți. Când vom cunoaște exact toate hotărârile Consistorului superior, vom reproduce și noi pe cele mai importante și de interes general.

De altfel ședința ultimă a fost mai vioaie. Reprezentanții preoțimeii s'au arătat îngrijorați de modul cum s'au făcut ultimele alegeri de episcopi și nemulțumiți de unele persoane, care n'ar întruni cerințele legii sinodale.

Poșta a urcat taxa scrisorile pentru străinătate. Dela 15 Mai începând scrisorile pentru străinătate se vor taxa în următorul mod: O scrisoare închisă, până la 20 grame, pentru țările: Austria, Cehoslovacia, Italia, Jugoslavia, Polonia și Ungaria Lei 4.50, pentru celelalte țări 6 Lei. Peste greutate de 20 grame, în plus de fiecare 20 gr. câte 3 Lei. O carte poștală pentru Austria, Cehoslovacia, Italia, Jugoslavia, Polonia și Ungaria Lei 3, pentru celelalte țări Lei 4. Imprimarele de orice fel de fiecare 50 grame câte 1 Leu. Taxa de recomandare pentru toate țările Lei 6. Taxa unui aviz de primire 6 Lei pentru orice țară. Taxa unei foi de reclamație Lei 12. Debitanții de timbre sunt obligați ca să vândă publicului actualele cărți poștale externe de 2 Lei, francate complet și anume lipind pe ele lângă taxa încrustată câte un timbru franco mobil de 1 leu și 2 (doi) Lei.

Bibliografie.

Au apărut:

„Nona Revistă Bisericească”, revista de sub direcțiunea dlui Teodor P. Păcescu. — Anul V, nr. 3—5 (1 Maiu — 15 Iunie 1923). — București. Abonament anual: 50 Lei.

„Luminătorul”, revista eparhiei Chișinăului și Hotinului. Anul LVI, nr. 11 (1 Iunie 1923). — Chișinău. Abonamentul?

„Școala Bănățeană”, organul „Asociației învățătorilor din Căraș-Severin”. — Anul II, nr. 9—10 (1 și 15 Maiu 1923). — Caransebeș. Abonament anual: 100 Lei.

„Ramuri — Drum drept”. — Anul XVII, nr. 11. (1 Iunie 1923). — Craiova. — Prețul: 5 Lei.

Dela Direcțiunea Școlii Primare Urbane de Stat din Făget.

Nr: 70/1923.

Invitare.

În baza Art. 89 din „Decretul-Lege” pentru înființarea și organizarea „Comitetelor școlare”, subsemnata direcțiune școlară prin acesta invită a lua parte la

Adunarea generală

ce se va ținea la 24 Iunie a. c. d. m., la 3 ore, în localul școlii primare din centru, pe toți părinții sau reprezentanții legali ai școlărilor, pe foștii elevi ai școlii, deveniți majori, pe actualii membri ai corpului didactic, precum și pe donatorii, sprijinatorii, și binevoitorii școlii.

Programa Adunării:

1. Deschiderea adunării.
 2. Alegerea resp. designarea a duoi alegători asistenți:
 3. Luarea la cunoștință a Art. 99 din „Decretul-Lege”, în sensul căruia se va efectui,
 4. Alegerea celor 4 membri din comitet.
- În baza dispozițiilor Art. 98 din acest „Decret-Lege”, se observă, că dacă în termenul fixat mai sus nu se va prezenta cel puțin a treia parte din numărul total al alegătorilor, adunarea se va ținea la 1 Iulie a. c., când apoi se va purcede la debaterile și alegerile prescrise cu alegătorii cari vor fi prezenți.

Lista alegătorilor este expusă vederii publice în cancelaria antistiei comunale.

Făget la 4 Iunie 1923.

Direcțiunea Școlii Primare Urbane de Stat.